

Tadija Milikić in Stanko Perica. *Migrantsko pitanje u svjetlu kršćanskoga nauka i djelovanja* [The Migrant Issue in Light of Christian Teachings and Action]. Biblioteka THEOSIS 17. Zagreb: Filozofsko–teološki institut Družbe Isusove, 2024. 296 str. ISBN 978–953–231–202–7.

Znanstvena monografija *Migrantsko pitanje u svjetlu kršćanskoga nauka i djelovanja* avtorjev Tadije Milikića in Stanka Perice se posveča vprašanju migracij v sodobnem svetu in pojav vrednot s stališča krščanske etike. Avtorjema gre najprej pohvala za pogum, da sta se te v naši družbi zahtevne in zelo žgoče teme lotila na temeljit in celovit način. Delo je napisano v hrvaščini in angleščini, s čimer se razprava umešča v širši mednarodni prostor in hrvaško perspektivo razodeva mednarodni znanstveni skupnosti. Glavni vir navdiha za opredelitev krščanskega pogleda na migracije avtorjema predstavlja okrožnica „Fratelli Tutti“, v kateri papež Frančišek k vesoljnemu bratstvu poziva vse ljudi. Beseda bratstvo je v prostoru bivše skupne države do določene mere okužena s komunističnim sloganom »bratstvo in enotnost«, zato je poglobljena razlaga tega pojma na začetku dela zelo koristna. Milikiću in Perici uspe prikazati, da je krščanstvo vedno hkrati po eni strani univerzalno in globalno, po drugi pa pozorno na lokalne posebnosti in konkretne družbene skupnosti. Krščansko sporočilo o vesoljnem bratstvu je dobra podlaga za integracijo

migrantov in za dialog med različnimi narodi in kulturami. Hrvaška in tudi celotna Evropska unija ima do vprašanja migrantov ambivalenten odnos: po eni strani se zavedamo, da migrante za krepitev gospodarske dejavnosti potrebujemo, po drugi strani pa jih v družbo ne želimo v polnosti vključiti in v njih pogosto vidimo grožnjo naši kulturni in verski identiteti. Avtorja želita bralca spodbuditi k novemu, bolj odprtemu pogledu na pojav, ki je star toliko, kot je staro človeštvo. Prepričana sta, da migracije prinašajo obogatitev za vse, ki imajo z njimi opravka.

Delo se začena s prikazom sodobnih družbenih izzivov (ki predstavljajo širši kontekst razmišljanja o migracijah) za moralno teologijo na globalni in lokalni ravni. Na začetku avtorja povzemata vsebine razprav na svetovnem kongresu moralnih teologov v Padovi leta 2006, ki se povezujejo s pojavom migracij: globalizacija, pluralizem, dialog, človekove pravice, ekonomski in mednarodni odnosi, problem revščine in družbene neenakosti. V tem poglavju so zelo poslabšane okoljske razmere v mnogih državah – ki aktualne migracijske tokove spodbujajo poleg vojn in slabih ekonomskih razmer – sicer upoštevane premalo. Nov dejavnik so tudi sodobna digitalna sredstva, ki omogočajo boljše načrtovanje in spremljanje gibanja. Avtorja razmišljanja sodobnih moralnih teologov, za katere ugotavljata, da se premalo poglobljajo v teologijo in ne iščejo teoloških odgovorov, ampak se v glavnem osredotočajo na reševanje

konkretnih odprtih vprašanj v družbi (pri čemer se krščanska morala prevečkrat reducira zgolj na antropološko moralo), vrednotita kritično. Omenjata še dve svetovni konferenci leta 2010 v Tridentu in 2018 v Sarajevu, ki sta se dotaknili tudi migracij. Na koncu prvega poglavja izpostavljata nujnost mednarodnega sodelovanja moralnih teologov, pri katerem lahko s svojega zornega kota in na podlagi lastne reflektirane izkušnje pomemben delež h globalnemu diskurzu na področju moralne teologije prispevajo tudi predstavniki manjših narodov.

Srčika dela sta drugo in tretje poglavje, v katerih avtorja predstavljata glavne moralno-teološke poudarke okrožnice „Fratelli Tutti“, ki jo je leta 2020 izdal papež Frančišek. Ti dve poglavji sta napisani v angleščini. Ne gre toliko za sistematično predstavljanje vsebine okrožnice kot za spraševanje, kaj je osrednja moralno-teološka misel, ki vse kristjane in ljudi dobre volje spodbuja, naj si prizadevajo za univerzalno skupno dobro in vesoljno bratstvo. Za izhodišče avtorja postavljata človekovo srce ter zmožnost poslušanja in slišanja klicev soljudi – in celotnega stvarstva. Ta odprtost dela človeka zmožnega za držo bratstva in prijateljstva. V skladu z načeli družbenega nauka Cerkve se spodbuja celostni razvoj vsake človeške osebe in zavzema za skupno dobro na lokalni in univerzalni ravni. Avtorja ugotavljata, da se zaradi spremenjenih razmer vse večji poudarek daje globalni ravni: ključni izzivi, kot so varovanje okolja, družbena pravičnost, odpravljanje neenakosti in tudi migracije, so namreč vprašanja, ki jih ni mogoče rešiti zgolj na ravni posameznih držav – zahtevajo širše ukrepanje. Krščanska etika, ki izha-

ja iz vere v enega Boga, očeta vseh ljudi, povsem konkretno spodbuja, da bi ljudje živeli kot bratje in sestre v medsebojni ljubezni, solidarnosti in bratstvu. Poziv papeža Frančiška k vesoljnemu bratstvu predstavlja kontinuiteto z bibličnim naukom in dvatisočletno tradicijo moralne teologije. Avtorja pri papežu Frančišku najdeta štiri temeljne glagole, ki opredeljujejo krščanski odnos do migracij: sprejemati, ščititi, spodbujati in vključevati. Migracije predstavljajo priložnost tako za tiste, ki iščejo nov dom, kot tudi za tiste, ki migrante sprejemajo. Za preseganje meja in kulturnih razlik je pomemben dialog, medsebojno spoštovanje, sprejemanje različnosti in oblikovanje takšnih politik, ki bodo omogočale vzpostavljanje skupnega dobrega za vse deležnike.

Četrto in peto poglavje sta posvečeni raziskovanju pojava migracij na Hrvaškem s posebnim poudarkom na prispevku Družbe Jezusove na tem področju. V četrtem poglavju je predstavljena pokoncilski posodobitev jezuitske karizme pod vodstvom p. Arrupeja, ki je v središče poslanstva postavila skrb za uboge, med drugim tudi za migrante. Jezuiti imajo po vsem svetu organizirane jezuitske službe za begunce. Avtorja opozarjata, da Frančišek v pojavu migracij vidi znamenje časa v smislu razvoja vesoljnega bratstva med vsem ljudmi na zemlji – in da imajo jezuiti posebno poslanstvo na obrobju družbe. Na pregleden način je predstavljena Arrupejeva vizija in njeno uresničevanje po vsem svetu. Peto poglavje se bolj specifično posveča raziskovanju pojava migracij na Hrvaškem. Po eni strani se iz Hrvaške v zadnjem desetletju mnogi izseljujejo, po drugi strani pa je postala tudi država priseljevanja. Predstavljena je analiza

hrvaškega izseljenstva. Avtorja skušata identificirati glavne značilnosti hrvaškega odgovora na fenomen migracij z vidika moralno-teološke analize. Gre sicer za kratko, a zelo zanimivo in izvirno poglavje. Če vsem ljudem priznamo enako dostojanstvo, to na naše soočenje z izzivi migracij seveda vpliva. Avtorja se zavzemata za to, da bi se vprašanje migrantov depolitiziralo in da bi našli nove vidike, ki bi iskali korist za vse vključene strani. Krščanska ideja univerzalnega bratstva vseh ljudi predstavlja za nov pogled na migracije odlično izhodišče. Avtorja kritično ugotavljata, da je na Hrvaškem zadržanosti do migrantov še preveč in da niso izkoriščeni vsi potenciali, ki jih sodobni pojav migracij prinaša. Po prepričanju avtorjev bi morala hrvaška politika do tujih delavcev zavzeti drugačno držo, da bi se ti lahko bolj

vključili v hrvaško družbo. Ker jim na Hrvaškem celostna vključitev v družbo ni omogočena, se mnogi v iskanju boljšega življenja odpravljajo v druge države EU. Veliko vlogo pri vključevanju vidita tudi v verskih skupnostih, predvsem v Katoliški Cerkvi in Islamski skupnosti, ki lahko pomanjkanje državnih politik na področju integracije nadomestita. Če se ustrezni programi za čim bolj celostno vključitev migrantov v družbo ne oblikujejo, obstaja namreč velika nevarnost njihove getoizacije in diskriminacije.

Knjiga predstavlja odličen pregled vprašanja migracij znotraj moralno-teološke misli. Vsebuje kar nekaj spodbud za konkretno družbeno ukrepanje. Upam, da bo našla odmev tudi v slovenskem prostoru, kjer smo glede obravnave te tematike še preveč zadržani.

Roman Globokar

Pietro Braidó. *Janez Bosko duhovnik mladih*. Znanstvena biografija 1. Ljubljana: Salve, 2019. 635 str. ISBN 978-961-289-013-1, in Pietro Braidó. *Janez Bosko duhovnik mladih*. Znanstvena biografija 2. Ljubljana: Salve, 2024. 756 str. ISBN 978-961-289-227-2.

Slovenski prevod obeh delov znanstvene biografije *Don Bosco prete dei giovani nel secolo delle liberta*, ki je v izvirniku izšla leta 2009, prinaša pronicljiv vpogled v razvoj osebnosti svetnika v stoletju, zaznamovanem s hitrim razvojem Evrope, izrazitim spreminjanjem oblike verovanja in položaja Katoliške Cerkve. Avtor s številnimi viri na znanstveno poglobljen način predstavlja ra-

zvoj karizme vzgojitelja in redovnega ustanovitelja sv. Janeza Boska. V poglobljenem pogledu na posvetno zgodovino Italije v 19. stoletju orisuje razvoj dveh novih redovnih družb: salezijancev in hčera Marije Pomočnice. Gre za delo, ki je nujno potreben okvir za vsako strokovno obravnavo tako na področju zgodovine redovništva in duhovnosti kot tudi za razumevanje razvoja katoliške vzgoje in šolstva v dobi nastopa obveznega šolstva in strokovnega usposabljanja. Prevod sta pripravila Kristina Škibin in Andrej Baligač SDB s pomočjo dr. Mirana Sajovica SDB. Znanstveni aparat, za katerega je skrbel prof. dr. Bogdan Kolar, učinkovito podpira strokovno razsežnost in bralcu ponuja širo-